

การพัฒนาหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถใน
การใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก
Development of Performing Arts Curriculum to Promote
Cultural Capital Ability in Thai Puan Community,
Nakhon Nayok Province

ดร.ประสิทธิ์ ตึกขาว*

สถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดร.มนศักดิ์ มหิงษ์

วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Dr.Prasit Tuekkhaow*

Educational Research Development and Demonstration Institute,
Srinakharinwirot University

Dr.Manasak Mahing

College of Creative Agriculture for Society, Srinakharinwirot University

*Corresponding Author, e-mail: someting23@gmail.com

ข้อมูลบทความ

รับบทความ 6 กุมภาพันธ์ 2568

แจ้งแก้ไข 24 กุมภาพันธ์ 2568

ตอบรับบทความ 11 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรและศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน 2) การพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน 3) การศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาองค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน คือ ผู้สืบทอดศิลปะการแสดงชุมชนไทยพวน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม รวมจำนวน 7 คน กลุ่มตัวอย่างในการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรฯ จังหวัดนครนายก จำนวน 28 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Volunteer Selection) ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การเห็นคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบผลงานโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน และองค์ประกอบที่ 3 การสร้างสรรค์การแสดงโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน (2) หลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 4 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 จัดการความรู้ชุมชน หน่วยที่ 2 นักออกแบบมืออาชีพ หน่วยที่ 3 ร่วมคิดร่วมสร้างสรรค์ หน่วยที่ 4 คุณค่าทุนทางวัฒนธรรม (3) ประสิทธิภาพของหลักสูตรพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนหลังการทดลองใช้หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร; ศิลปะการแสดง; ความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรม; ไทยพวน

Abstract

The research and development aiming to develop the curriculum and study the effectiveness of performing arts curriculum to promote cultural capital ability in Thai Puan community, Nakhon Nayok Province, was implemented in 3 phases: 1) study of components of cultural capital ability in Thai Puan community; 2) development of curriculum to promote cultural capital ability in Thai Puan community; and 3) study of effectiveness of performing arts curriculum to promote cultural capital ability in Thai Puan community. The informants of the study of components of cultural capital ability in Thai Puan

community were 7 Thai Puan performing arts successors, cultural scholars, and experts. The sample group from the volunteer selection that participated in the evaluation of the developed curriculum was 28 students in the secondary program of Ongkharak Demonstration School Srinakharinwirot University. The results yielded that (1) there were 3 components of cultural capital ability, including recognition of Thai Puan cultural capital, integration of Thai Puan cultural capital in creating the performing arts, and performance characterizing Thai Puan cultural capital. (2) The performing arts curriculum to promote Thai Puan cultural capital included 4 lessons, community knowledge management, professional designers, creative collaboration, and values of cultural capital. (3) In terms of the effectiveness of the curriculum, it was found that the average scores of Thai Puan cultural capital ability after the implementation of the curriculum were higher than the pre-implementation with statistical significance at .05.

Keywords: curriculum development; performing arts; cultural capital ability; Thai Puan

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กล่าวถึงเป้าหมายหลักในการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยมีเป้าหมายให้คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัยมีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก ซึ่งในกลยุทธ์ย่อยที่ 1.2 ได้กล่าวถึงการพัฒนาผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยการศึกษาระดับพื้นฐานให้มีความตระหนักรู้ในตนเอง โดยการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมถึงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมให้สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน เพื่อให้เป็นพื้นฐานของสังคมไทยและเป็น Soft Power ในการสื่อสารภาพลักษณ์ของประเทศไทยและนำเสนอความเป็นไทยสู่สากล (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) ประเด็นสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบทิศทางตามยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมระยะ 20 ปี พบว่า การขับเคลื่อนดำเนินงานด้านวัฒนธรรมที่สำคัญคือ การรณรงค์และปลูกฝังค่านิยมผ่านสถาบันสังคมทุกระดับ เสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง พัฒนาคุณภาพมาตรฐานด้านวัฒนธรรมโดยการรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งสื่อกระแสหลัก สื่อสมัยใหม่ สื่อบุคคล รวมถึงผ่านระบบการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ

นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอีกทั้งยังมุ่งพัฒนาระบบการเรียนรู้ เสริมสร้างกิจกรรม การสร้างความรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งในแต่ละชุมชนต่างมี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และอยู่คู่กับชุมชนมาอย่างยาวนาน แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและ องค์ความรู้ท้องถิ่นปรากฏในรูปแบบที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ สิ่งเหล่านี้เรียกว่า “ทุนทาง วัฒนธรรม” ปัจจุบันมีหลายชุมชนได้นำทุนทางวัฒนธรรมของตนเองมาใช้ในการเสริมสร้าง อัตลักษณ์และพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม หากชุมชนสามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มศักยภาพแล้วก็จะ นำมาสร้างสรรค์คุณค่าและมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจอันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เกิด ความยั่งยืน (อัญธิชา มั่นคง, 2560) ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมเป็นทุนที่มีการสะสมอยู่ในตัวตนของ แต่ละบุคคล วัตถุสิ่งของ และที่อยู่ในรูปแบบของสถาบัน แต่ละบุคคลได้รับการหล่อหลอมและ ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดผ่านทางระบบการศึกษา ผลผลิตที่ได้จากการสะสมทุนทางวัฒนธรรมคือ รสนิยม (Taste) จะสร้างความแตกต่างและเป็นเครื่องมือที่ใช้ธำรงรักษาในสังคมให้ดำรงอยู่ ต่อไป (Bourdieu, 1986) เช่นเดียวกับชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก ที่มีคนไทยเชื้อสาย พวนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก บรรพบุรุษของชาวไทยพวนในจังหวัดนครนายกนี้ได้อพยพเข้ามา เมื่อครั้งสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพไปตีเวียงจันทน์และกวาดต้อนผู้คนทั้ง ชาวเวียงจันทน์และชาวพวนเชียงขวาง ข้าเหนือ เข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นใน อาทิ ลพบุรี สระบุรี นครนายก และฉะเชิงเทรา สันนิษฐานว่าชาวพวนที่อำเภอปากพลี จังหวัด นครนายก อพยพเข้ามาราวปี พ.ศ. 2321-2322 โดยหมู่บ้านที่มีชาวพวนอาศัยอยู่มาก ได้แก่ บ้านท่าแดง บ้านฝั่งคลอง บ้านหนองแสง บ้านเกาะหวาย บ้านหนองหัวลิง เป็นต้น (อุดมศักดิ์ เชี่ยวชาญ และคณะ, 2564) สำหรับชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก มีจุดแข็งในการเป็น ชุมชนที่มีทุนทางภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมที่ยังคงวิถีแบบดั้งเดิม ประกอบด้วย ภาษาพูด อาหารแบบดั้งเดิม การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ วัฒนธรรมและจารีต แนวทางปฏิบัติ ทางสังคมที่เรียกว่า ฮีต 12 คอง 14 ศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยพวนที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมและ รูปแบบที่ประยุกต์ใหม่ให้เข้ากับยุคสมัยโดยใช้อัตลักษณ์ที่เป็นของชาวไทยพวน เช่น แร่ปภาษาไทยพวน การประกอบอาหารพื้นถิ่น การประดิษฐ์ลายผ้าทอ และมีจุดที่ควร พัฒนาคือ บุคลากรที่จะทำหน้าที่เป็นผู้สื่อความหมายท้องถิ่นยังมีน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่อง การแจ้งข้อมูลข่าวสารไม่เป็นปัจจุบัน ขาดความร่วมมือและสร้างเครือข่ายอย่าง เป็นรูปธรรม และขาดความต่อเนื่องของการจัดงานเทศกาลประเพณีทางวัฒนธรรมที่แสดงออก ถึงเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยพวน (ณัฏฐพัชร มณีโรจน์ และ นาฏอนงค์ นามบุตดี, 2563)

จากการลงพื้นที่ชุมชนไทยพวนเพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหา พบว่า เยาวชนคนรุ่นใหม่ ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนว่ามีอะไรบ้าง มีความสำคัญอย่างไร และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างคุณค่าและมูลค่าอย่างไร ในขณะที่ชุมชน

ก็ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดหรือมีวิธีการในการที่จะทำให้เยาวชนหันมาสนใจเรื่องดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันชาวไทยพวนที่ยังคงรักษาและสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ และถึงแม้จะมีการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนหลากหลายรูปแบบ แต่ยังไม่มีการศึกษาในลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน ด้วยเหตุที่ศิลปะการแสดงเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งตามการแบ่งประเภทมรดกทางวัฒนธรรมของชาติโดยกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งศิลปะการแสดงนั้นสามารถหลอมรวมศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น ประเพณี ภูมิปัญญา งานประดิษฐ์ พิธีกรรม ภาษา การแต่งกาย และการประกอบอาชีพ โดยสามารถถ่ายทอดเรื่องราว สื่อสารเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านท่าทางการเคลื่อนไหว การแต่งกาย ดนตรีและทำนองเพลง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรศิลปะการแสดงที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนให้กับเยาวชนเกิดการรับรู้ซึ่งเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีความสนใจในการอนุรักษ์สืบสานศิลปะการแสดงของชุมชนไทยพวน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมแขนงดังกล่าวและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก

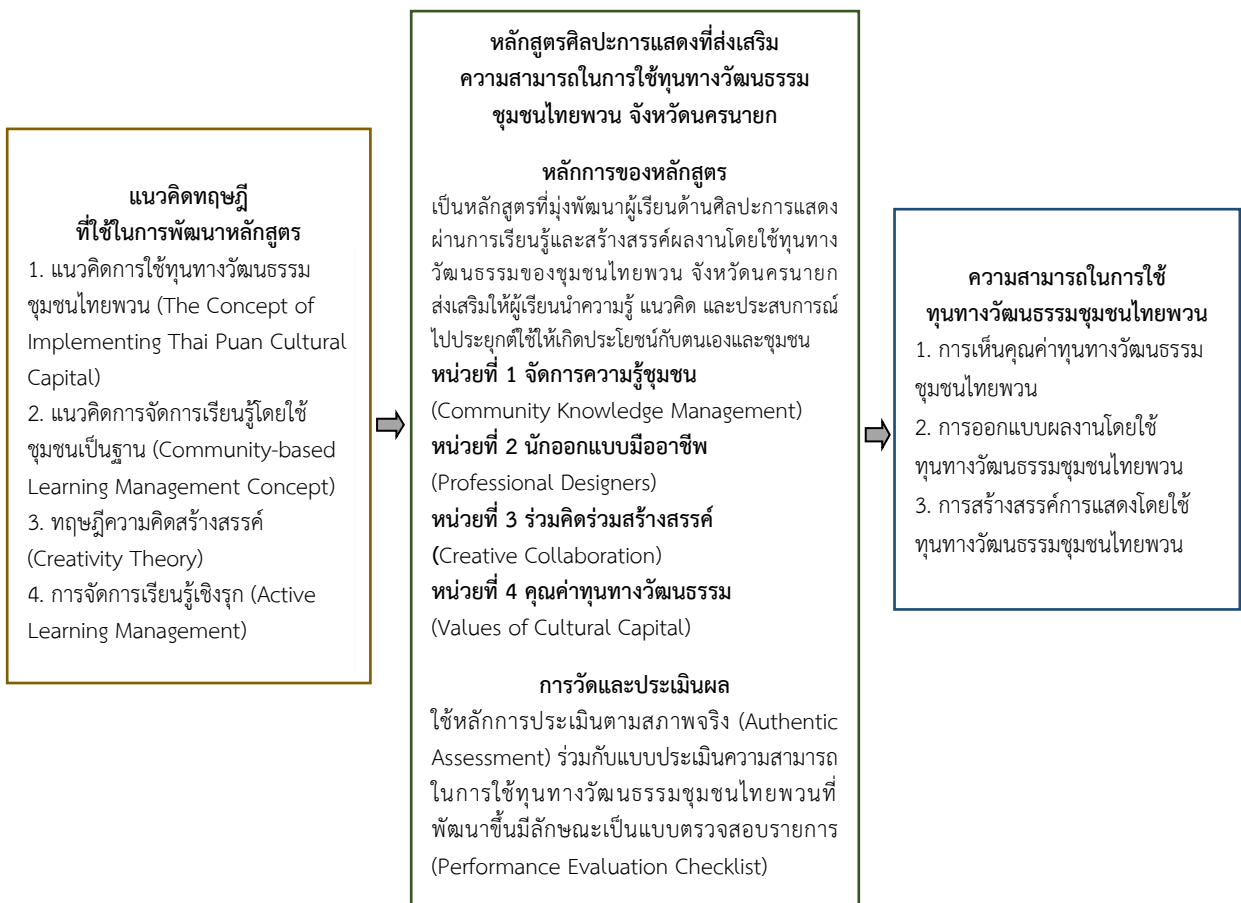
สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนา มีแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยแนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน (The Concept of Implementing Thai Puan Cultural Capital) แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning Management Concept) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Theory) และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Management) โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบของหลักสูตรเสริม

(Enriched Curriculum) มีจุดมุ่งหมายเฉพาะคือ การเสริมสร้างความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนให้กับผู้เรียนที่มีความสนใจด้านศิลปะการแสดง มีหลักการของหลักสูตรคือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านศิลปะการแสดงผ่านการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและชุมชน ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ประกอบด้วยดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน และระยะที่ 3

การศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัคร (Volunteer Selection) สมัครเข้าเรียนรายวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 28 คน ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรจำนวน 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) หลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน 2) แบบประเมินความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการความสามารถ (Performance Evaluation Checklist) 4 ระดับ (1, 2, 3, 4) ประกอบด้วยการวัดทั้งหมด 3 องค์ประกอบ 15 พฤติกรรมบ่งชี้ ใช้สำหรับผู้สอนประเมินผู้เรียน 3) แบบประเมินสะท้อนคิดมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) ใช้สำหรับผู้เรียนบันทึกข้อมูลหลังการเรียนรู้ทุกสัปดาห์ โดยมีประเด็นในการสะท้อนคิด ได้แก่ สิ่งที่คุณเรียนได้เรียนรู้ ความรู้สึกต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้ การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ 4) แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน รวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 จากการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้สืบทอดศิลปะการแสดงชุมชนไทยพวน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม รวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2-3 จากการพัฒนาหลักสูตรและประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนก่อนและหลังการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ จากแบบประเมินสะท้อนคิด จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาของกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร พิจารณาการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน

1.1 ความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน หมายถึง พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกถึงการบูรณาการความรู้ร่วมกับคุณลักษณะส่วนบุคคลในการเห็นคุณค่า ออกแบบผลงาน และสร้างสรรค์การแสดง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 15 พฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้ 1. การเห็นคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน มี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ (1) ผู้เรียนสามารถสังเกตและอธิบายสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชน (2) ผู้เรียนสามารถตั้งคำถามและสัมภาษณ์ข้อมูลจากชุมชน (3) ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล

(4) ผู้เรียนสามารถเรียบเรียงและจัดระบบข้อมูล (5) ผู้เรียนสามารถนำเสนอข้อมูลและแนวทางการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม 2. การออกแบบผลงานโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน มี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ (1) ผู้เรียนสามารถออกแบบผลงานได้อย่างหลากหลาย (2) ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวคิดของผลงาน (3) ผู้เรียนสามารถออกแบบผลงานที่ส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมชุมชน (4) ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์แนวทางการต่อยอดของผลงาน (5) ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และอภิปรายร่วมกัน 3. การสร้างสรรค์การแสดงโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน มี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ (1) ผู้เรียนสามารถอธิบายขั้นตอนวิธีการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง (2) ผู้เรียนสามารถริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบที่ตนเองสนใจ (3) ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานการแสดงตามรูปแบบที่กำหนด (4) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการแสดงด้วยตนเอง (5) ผู้เรียนสามารถนำเสนอแนวคิดและผลงานการแสดงที่ส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมชุมชน

1.2 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของนิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนพบว่า นิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ในการสร้างแบบประเมินความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนและออกแบบหน่วยการเรียนรู้ได้

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก

2.1 หลักสูตรศิลปะการแสดงฉบับนี้เป็นหลักสูตรเสริม (Enriched Curriculum) ที่สามารถนำไปปรับใช้ในรายวิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะการแสดงของตนเองซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน กระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) เพื่อสร้างประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน

2.2 เป้าหมายของหลักสูตร คือ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก

2.3 หลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก พัฒนามาจากแนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน (The Concept of Implementing Thai Puan Cultural Capital) แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning Management Concept) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Theory) และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Management) ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 จัดการความรู้ชุมชน (Community Knowledge Management) หน่วยที่ 2 นักออกแบบมืออาชีพ

(Professional Designers) หน่วยที่ 3 ร่วมคิดร่วมสร้างสรรค์ (Creative Collaboration) และหน่วยที่ 4 คุณค่าทุนทางวัฒนธรรม (Values of Cultural Capital) โดยมีหลักการของหลักสูตรคือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านศิลปะการแสดงผ่านการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและชุมชน

2.4 ผลการประเมินคุณภาพร่างหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก พบว่ามีผลคะแนนประเมินเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40-5.00 แสดงให้เห็นว่ามีระดับความเหมาะสมมากถึงมากที่สุด ผลการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40-5.00 แสดงให้เห็นว่ามีระดับความเหมาะสมมากถึงมากที่สุด ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในของร่างหลักสูตรพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงว่าอยู่ในระดับดีมาก

3. ประสิทธิภาพของหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก

3.1 ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก เชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตร ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตร

การทดลองใช้	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	28	60	40.29	3.44	30.15	0.00*
หลังเรียน	28	60	51.28	3.52		

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยการประเมินก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.29 (S.D.=3.44) และการประเมินหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 51.28 (S.D.=3.52) แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชน

ไทยพวนสูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรมีพัฒนาการของความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนที่สูงขึ้นกว่าก่อนการเรียนรู้

3.2 ผลการประเมินเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์แบบประเมินสะท้อนคิดพบว่า ผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในทุกกิจกรรมเป็นอย่างดี มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง การจัดกิจกรรมมีการวางแผนในแต่ละสัปดาห์อย่างต่อเนื่อง มีความหลากหลายและสนุกสนาน ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมตามแผนที่กำหนดไว้ และการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรพบว่า นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ และมีความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนเป็นที่ประจักษ์กับผู้อื่น อันเป็นผลมาจากการบวนการเรียนรู้และกิจกรรมเป็นไปตามแผนที่กำหนด นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน สามารถนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้เห็นถึงคุณค่าความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรม อีกทั้งนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชนของตนเองได้ในอนาคต

3.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาตามหลักสูตร	4.57	0.56	มากที่สุด
2. นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตร	4.46	0.63	มาก
3. กิจกรรมตามหลักสูตรช่วยพัฒนาความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน	4.54	0.57	มากที่สุด
4. นักเรียนมีความสุขกับการทำกิจกรรมและการเรียนรู้ตามหลักสูตร	4.57	0.56	มากที่สุด
5. นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ตามหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง	4.54	0.57	มากที่สุด
รวม	4.54	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$, S.D.=0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 1 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาตามหลักสูตร และข้อที่ 4 นักเรียนมีความสุขกับการทำกิจกรรมและการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.56) ข้อที่ 3 กิจกรรมตามหลักสูตรช่วยพัฒนาความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน และข้อที่ 5 นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ตามหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง มีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$, S.D.=0.57) และข้อที่ 2 นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตร มีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.63)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรที่เสริมสร้างความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษาองค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเห็นคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน 2) การออกแบบผลงานโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน และ 3) การสร้างสรรค์การแสดงโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน ความตรงเชิงเนื้อหาของนิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

ผลการพัฒนาหลักสูตรมีเป้าหมายของหลักสูตรคือ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก โดยหลักสูตรพัฒนามาจากแนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน (The Concept of Implementing Thai Puan Cultural Capital) แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning Management Concept) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Theory) และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Management) โดยมีหลักการของหลักสูตรคือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านศิลปะการแสดงผ่านการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและชุมชน ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 จัดการความรู้ชุมชน (Community Knowledge Management) หน่วยที่ 2 นักออกแบบมืออาชีพ (Professional Designers) หน่วยที่ 3 ร่วมคิดร่วมสร้างสรรค์ (Creative Collaboration) และหน่วยที่ 4 คุณค่าทุนทางวัฒนธรรม (Values of Cultural Capital) ผลการประเมินคุณภาพร่างหลักสูตรพบว่า มีผลคะแนน

ประเมินเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40-5.00 ผลการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40-5.00 ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในของร่างหลักสูตรพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพบว่ามีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

ประสิทธิผลของหลักสูตรประเมินจากความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพบของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีผลการประเมินสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรมีพัฒนาการของความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพบที่สูงขึ้นกว่าก่อนการเรียนรู้ โดยการประเมินก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.29 (S.D.=3.44) และการประเมินหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 51.28 (S.D.=3.52) ผลการประเมินเชิงคุณภาพพบว่า ผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในทุกกิจกรรมเป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมมีการวางแผนในแต่ละสัปดาห์อย่างต่อเนื่อง ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมตามแผนที่กำหนดไว้ และการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรพบว่า นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ และมีความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพบเป็นที่ประจักษ์ ความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.54, S.D.=0.58)

หลังเสร็จสิ้นการทดลองใช้หลักสูตรจำนวน 6 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงปริมาณจากผลการประเมินความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพบและข้อมูลเชิงคุณภาพตลอดทั้งข้อมูลจากแบบประเมินสะท้อนคิดและความคิดเห็นของผู้เรียนมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ เหมาะสมกับการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพบ จังหวัดนครนายก พบว่า ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40-5.00 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ผลการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40-5.00 แสดงให้เห็นว่ามีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบภายในของหลักสูตรมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 หมายถึงมีความสอดคล้องในระดับดีมาก ทั้งนี้ เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ตามระบบของการพัฒนาหลักสูตรที่มีการดำเนินการ

ครบถ้วนทั้งระบบ ไม่ใช่พัฒนาหลักสูตรขึ้นมาแล้วนำไปใช้อย่างไรก็ได้ สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุธิธรรัตน์ (2564, น. 175) ที่กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 3 ระบบหลัก คือ ระบบร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร โดยต้องอยู่บนพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ข้อมูลด้านการเปลี่ยนแปลงของประชากร ประชากรการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ ตลอดจนทั้งความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของสังคม นอกจากนี้ในงานวิจัยยังได้มีการศึกษาองค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้สืบทอดศิลปะการแสดงชุมชนไทยพวน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม การได้มาของนิยาม องค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษานโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรมที่ได้วิเคราะห์กรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี กรอบทิศทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) พบว่า การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมมีสิ่งสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการคือการปลูกฝังค่านิยมให้กับเด็กและเยาวชน โดยการพัฒนาคูณภาพมาตรฐานด้านวัฒนธรรมผ่านระบบการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ เสริมสร้างกิจกรรมการสร้างความรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง วิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษามีประสิทธิภาพ ส่งเสริมอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมโดยการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การสร้างสรรค์โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559) จากนโยบายดังกล่าวประกอบกับข้อมูลและสภาพปัญหาที่ได้ศึกษาจากชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก ทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนผ่านการพัฒนาหลักสูตรศิลปะการแสดง สอดคล้องกับ Throsby (2001) ที่ได้ให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมในฐานะของทรัพย์สินที่มีคุณค่าในตัวเองอันเกิดจากการสั่งสม สามารถนำมาใช้ผูกกับข้อมูลหรือเรื่องราวเพื่อต่อยอดสร้างสรรค์เป็นผลงานทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์มีคุณค่าและมูลค่าทางวัฒนธรรมในลักษณะของการเป็นอัตลักษณ์ โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเห็นคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน 2) การออกแบบผลงานโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน และ 3) การสร้างสรรค์การแสดงโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน เห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับการรักษาคุณค่าและความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนนโยบายด้านการศึกษิตตามแผนยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมที่เร่งผลักดันให้เกิดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำทุนทางวัฒนธรรมไปใช้ต่อยอดสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและชุมชน

การพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้มีการนำองค์ประกอบความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยแนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน

(The Concept of Implementing Thai Puan Cultural Capital) แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning Management Concept) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Theory) และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Management) กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยได้ถูกออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเป็นระบบ เป็นหลักสูตรศิลปะการแสดงที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านประสบการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยมุ่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงและความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับ วรริช รัตนไพศาลกิจ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรนวัตศิลป์จากทุนทางวัฒนธรรมล้านนาสำหรับเยาวชนโดยใช้การคิดเชิงออกแบบพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อสร้างประสบการณ์ด้านการคิดเชิงออกแบบเพื่อให้เยาวชนนำไปใช้ต่อยอดในการสร้างนวัตศิลป์จากทุนทางวัฒนธรรมล้านนา หลักสูตรมีลักษณะเฉพาะ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบูรณาการเนื้อหาข้ามศาสตร์ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ และ 3) ด้านการออกแบบหลักสูตร

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริงกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นหลักสูตรที่เน้นการสร้างประสบการณ์ด้านศิลปะการแสดงจากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตลอดทั้ง 6 สัปดาห์เห็นได้ว่านักเรียนมีความสนใจ ให้ความสำคัญกับกิจกรรม และมีความสุขในการเรียนรู้ โดยการประเมินประสิทธิภาพพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนเปรียบเทียบก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยหลังการเรียนรู้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนสูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรมีพัฒนาการของความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนที่สูงขึ้นกว่าก่อนการเรียนรู้ โดยการประเมินก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.29 (S.D.=3.44) และการประเมินหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 51.28 (S.D.=3.52) แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด อันเนื่องมาจากการดำเนินการศึกษาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) อย่างเป็นระบบ ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทั้ง 4 หน่วยการเรียนรู้ ตลอดทั้ง 6 สัปดาห์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้มุ่งพัฒนาความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การเห็นคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน สอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการความรู้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ เช่น

ทักษะการสังเกตและการตั้งคำถาม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน จนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ทุกขั้นตอน และสำเร็จตามเป้าหมาย ด้านที่ 2 การออกแบบผลงานโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน สอดคล้องกับกิจกรรมการออกแบบการแสดงโดยมีโจทย์สำคัญคือการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน ซึ่งพบว่าผู้เรียนให้ความสนใจและกระตือรือร้น สามารถวางแผนและนำเสนอแนวทางการออกแบบผลงาน ดังการสะท้อนคิดของผู้เรียนถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ว่า “...เป็นการเรียนรู้ที่แตกต่างจากในห้องเรียน นับเป็นโอกาสและประสบการณ์ที่ดีที่ได้นำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดง ที่มีคุณค่าและมีประโยชน์กับชุมชนไทยพวน...” และด้านที่ 3 การสร้างสรรค์การแสดงโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน สอดคล้องกับกิจกรรมการลงมือปฏิบัติด้านศิลปะการแสดง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอรูปแบบการแสดงและวิธีคิดที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบและสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ เยาวนานนท์ (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มวัฒนธรรมไทยพวนในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยเพื่อแนวทางในการออกแบบ พบว่าองค์ประกอบหลักคือรูปลักษณ์ที่ประกอบสร้างจากองค์ประกอบทางศิลปะสามารถสื่อสารถึงวัตถุประสงค์ กิจกรรมและเรื่องราวทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น องค์ประกอบรองคือรูปลักษณ์ที่ประกอบสร้างจากองค์ประกอบทางศิลปะใช้เป็นส่วนเสริมหรือส่วนอธิบายประกอบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้สะท้อนคิดประเด็นที่น่าสนใจว่า “...การเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนครั้งนี้จะทำให้พวกเราเห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมมากขึ้น รู้สึกภูมิใจที่ได้มีส่วนช่วยในการรักษาไม่ให้สูญหาย...” สอดคล้องกับ ยุคลวัชร ภัคติดังริวุฒิ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ไทยพวนกับกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการ พบว่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์รูปแบบกิจกรรมที่อยู่บนฐานของทุนทางสังคม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสามารถนำกลยุทธ์ไปใช้ในการบูรณาการร่วมกับภูมิปัญญาของชาวไทยพวน เพื่อให้เกิดกิจกรรมโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์และเป็นส่วนหนึ่งในการทำนุบำรุงทุนทางวัฒนธรรมของชาวไทยพวนไม่ให้สูญหาย

และจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรศิลปะการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย มีข้อจำกัดที่สำคัญประกอบด้วย 1) แหล่งเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมต้องมีคุณค่าและความสำคัญกับชุมชน มีความปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้เรียน 2) ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน 3) ผู้สอนต้องศึกษาแหล่งเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมจากชุมชนก่อนนำมาออกแบบกิจกรรมและต้องดำเนินการตามหลักสูตรอย่างเป็นลำดับ 4) ชุมชนต้องให้ความร่วมมือ เป็นที่ปรึกษา ตลอดทั้งให้คำชี้แนะและสนับสนุนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หลักสูตรศิลปการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก เป็นหลักสูตรที่ได้มีการวิเคราะห์ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ด้านวัฒนธรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรัก ความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ความสำคัญดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชนควรส่งเสริม สนับสนุน และร่วมผลักดันให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ ผ่านการจัดทำหลักสูตร การจัดกิจกรรมอบรมเพื่อให้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ด้านวัฒนธรรมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

1.2 ควรมีแผนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนแบบบูรณาการ โดยสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและสถานศึกษา เพื่อให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

2.1 ศึกษาธรรมชาติของผู้เรียนก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เนื่องจากผู้เรียนแต่ละช่วงวัยมีลักษณะพฤติกรรมและความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การปรับกิจกรรมให้มีความเหมาะสมจะช่วยส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาได้ดีขึ้น

2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ชุมชนไทยพวนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ทุกชุมชนและทุกช่วงวัย ผ่านการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

2.3 หลักสูตรศิลปการแสดงที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ชุมชนไทยพวน จังหวัดนครนายก เป็นหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนด้าน ศิลปะการแสดงควบคู่กับการส่งเสริมความสามารถในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้บูรณาการกับการเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มสาระ

การเรียนรู้ ทั้งในรายวิชาตามหลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้การนำทุนทางวัฒนธรรมไปใช้ต่อยอดและสร้างสรรค์ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามกระบวนการและปฏิบัติกิจกรรมที่ออกแบบไว้ตามหลักสูตรได้เป็นอย่างดี การต่อยอดการวิจัยในครั้งต่อไปสามารถพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นการขยายผลที่สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐในการสนับสนุนการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *ร่างกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม ตามกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี*.
- กิตติศักดิ์ เยาวนานนท์. (2562). *การศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มวัฒนธรรมไทยพวนในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยเพื่อแนวทางในการออกแบบ [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2564). *การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. เอ็มดี ออล กราฟฟิก.
- ณัฐพัชร มณีโรจน์ และ นาฏอนงค์ นามบุตดี. (2563). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์โดยชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 13(2), 509-510.
- ยุคลวัชร ภักดีจักรวิทย์. (2559). ไทยพวนกับกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการ. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม มศว*, 4(1), 18-32.
- รวิธ รัตนไพศาลกิจ. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรนวัตศิลป์จากทุนทางวัฒนธรรมล้านนาสำหรับเยาวชนโดยใช้การคิดเชิงออกแบบ [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565, 1 พฤศจิกายน). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง, 126-127.
- อัญธิชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(39), 90-100.
- อุดมศักดิ์ เชื้อชาญ, วัชรินทร์ อินทพรหม, และ วณิฏา ศิริวรสกุล. (2564). การพัฒนา เครือข่ายชุมชนไทยพวน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 12(1), 189.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). Greenwood Press.
- Throsby, D. (2001). *Economy and Culture*. The Press Syndicate of the University of Cambridge.